

Även om det finns många källor listade så saknas det, som så ofta i populärvetenskapliga böcker, litteraturhänvisningar i texten. Och litteraturlistan utgörs bara av böcker, medan det är uppenbart att författaren i viss mån måste ha läst primärvetenskapliga alster. Denna brist på källor tycker jag är boken enda brist. Boken har en stor mängd högklassiga illustrationer av Briony Morrow-Cribbs.

Men hur var det egentligen: varför skriver man en bok om äckliga småkryp? För att skrämra och göra nutidsmänniskan än mer reserverad mot "naturen"? Jag vill gärna tro att dom som har akarofobi knappast väljer att läsa boken som snarare vänder sig till oss med allmänt naturintresse. Och vi är ju oftast redan väl medvetna om att naturen rymmer farligheter. En annan möjlig invändning är varför man på detta sätt förmedlar information om droger och gift till experimenterade ungdomar, presumtiva mördare eller bioterrorister? Jag kommer osökt att tänka på Sten Larris underground-bok från 1970-talet "Forbude hallucinogener? Forbyd naturen at gro!"

(en klassiker jag kommer att undanhålla mina barn). Men känner mig samtidigt övertygad om att alla tre grupperna, för vilka man önskade att kunskapen var förborgad, utan problem idag hittar all relevant information på nätet. Vad som dock verkar saknas på nätet är den officiella JO Schmidt sting pain index för hymenoptera (som fram till nu varit okänd för mig). Dess senaste officiella version rankar och beskriver smärtan, och hur länge den sitter i, orsakad av 78 arter (41 släkten). Smärta är ju en högst personlig upplevelse, både svår att kvantifiera och beskriva, men samtidigt en mycket påtaglig realitet i livet och bör därför inte undanhållas vetenskapligt studium. Skalan går från 0 till 4 (värst), och kan exemplifieras av myran *Paraponera clavata* "Pure, intense, brilliant pain. Like fire-walking over flaming charcoal with a 3-inch rusty nail in your heel"; den smärtan sitter i 12-24 timmar. Denna, och andra helt oemotståndliga skärvor av kunskap är Amy Stewarts bok full av.

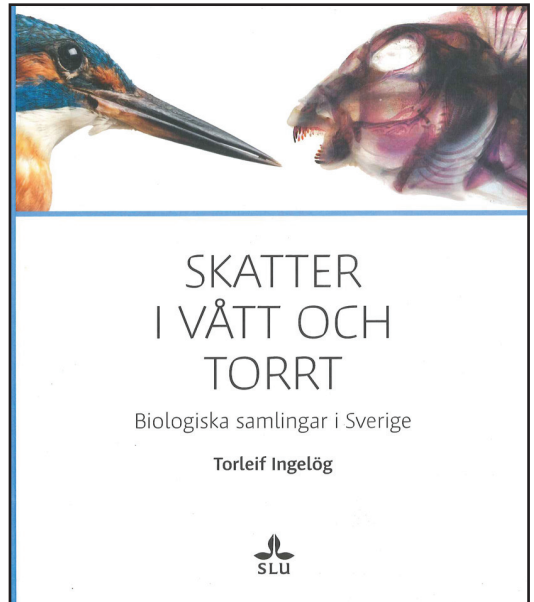
Per Milberg

Mångsidigt om biologiska samlingar

Ingelög, T. 2013. Skatter i vått och torrt. Biologiska samlingar i Sverige. – Artdatabanken, SLU, Uppsala. 368 sidor. Format 24,5 x 21,5 cm. Inbunden. ISBN 978-91-88506-91-7. Pris 290 kr.

De biologiska samlingarna i Sverige utgör en nationalskatt med över 30 miljoner föremål insamlade under flera hundra år. Torleif Ingelög berättar i sin bok "Skatter i vått och torrt" om hur dessa samlingar byggts upp, hur de vårdas och hur mångsidigt de används inom forskning och folkbildning. Både kulturhistoria och naturvetenskap är bärande komponenter i boken. Infallsvinklarna på ämnet är många – exempelvis genom fascinerande porträtt av några av dagens hängivna insamlare, alla med högst varierande bakgrund och motiv för insamlingsarbetet.

Boken är rikt illustrerad med fotografier och bilder av varierande slag. Upplägget är både

pedagogiskt välfungerande och estetiskt tilltalande. Undantaget är kanske bokens omslag, som för mig känns lite tråkigt och skolboksaktigt. Annars är som sagt boken stimulerande och njutbar att titta i. Man kan bara sitta och bläddra mellan bilderna med tillhörande informativa texter men det går också utmärkt att sträckläsa boken. Länge bör den sedan kunna tjänstgöra som värdefullt referensverk om Sveriges biologiska samlingar och deras historia.

Målgrupp för boken är folk med intresse för biologisk mångfald och biologiska samlingar. I synnerhet önskar Torleif Ingelög att beslutsfattare i Sverige läser boken och inser värdet av de biologiska samlingarna som grund för biologisk forskning. Om dessa beslutsfattare väl börjar titta i boken, så tror jag att chansen är god att de faktiskt läser vidare och tar till sig en del av budskapet. Boken är så pass lättillgänglig att det inte behövs speciella förkunskaper för att läsa och förstå, utan ett allmänt intresse bör räcka långt.

De 13 största biologiska samlingarna i Sverige beskrivs i den första fjärdedelen av boken. Samlingarnas historia, omfattning, specialiteter, lokaler, nuvarande inriktning och en del annat är beskrivet i ledigt berättande stil. Av särskilt intresse ur entomologisk synpunkt är förstas avsnitten om de större insektsamlingarna vid Biologiska Museerna i Lund, Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm, Göteborgs Naturhistoriska Museum, Evolutionsmuseet i Uppsala samt Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala.

Mer av specifikt entomologiskt intresse finns i några av de följande kapitlen. I kapitlet "Juveller i skattkammaren", som lyfter upp några väldigt speciella föremål eller samlingar, så beskrivs bl. a. Thure Palms larv- och puppsamling i Lund och samlingen av insektsgnag i ved vid SLU i Uppsala. Ett kapitel om stora insamlingsprojekt i vår tid tar upp Markfaunainventeringen 1921-1981, Limnodatas bottenfaunainventering, Sugfällprojektet vid SLU samt Svenska Malaisfällprojektet. Några entomologer porträtteras också som representanter för "Samlingsfolket", nämligen Bengt Ehnström, Kjell Hedmark, Hans

Karlsson samt Eva Engblom och Per-Erik Lingdell. I kapitlet om samlandets juridik och etik uppmärksammas den diskussion som pågått bland svenska entomologer kring insamlingsetik.

Ett av de 14 kapitlen ställer frågan: varför har vi samlingar och vad kan de användas till? Detta måste vara en väldigt central fråga i en bok om Sveriges biologiska samlingar. Särskilt när författaren önskar nå beslutsfattare som ska förstå samlingarnas värde för biologisk forskning. Därför är jag lite förvånad att användningen av samlingarna får så pass liten plats i boken. Inget fel med det som står men jag hade gärna sett en fylligare beskrivning av aktuell forskning som baserar sig på insamlade organismer. I synnerhet hade det varit relevant att lyfta fram och förklara mer om dagens forskning inom systematik och fylogeni.

En närliggande fråga är: varför samlar man in organismer? Svaret man utläser i boken är att det är för att åstadkomma en samling. Men man kan insamla utan att samla. Mycket omfattande insamlingar, inte minst av insekter, görs av forskare som arbetar med olika ekologiska och naturvårdsbiologiska frågeställningar. Tiotusentals insekter insamlas i fönsterfällor eller fallfällor i olika miljöer för att sedan bestämmas till önskad taxonomisk nivå. Då har forskaren fått de data som behövs för studiens frågeställningar. Men det biologiska materialet hamnar oftast inte i någon samling. Att värdefullt material från dessa kvantitativt utförda insamlingar åtminstone till en del bevaras i museisamlingar borde framhållas som angeläget i detta sammanhang.

För att återgå till bokens alla förtjänster så vill jag sammanfatta med att den presenterar Sveriges biologiska samlingar på ett synnerligen mångsidigt och intresseväckande sätt. Den är prisvärd och kan varmt rekommenderas till entomologer och alla biologiskt intresserade. Precis som bokens författare hoppas även jag att inflytelserika beslutsfattare läser, förundras, förstår – och fattar kloka beslut.

Göran Nordlander